

กระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง จังหวัดปทุมธานี

Development Process for The Career Group of Banana Chips Production from Moo 9
Housewife Group, Khu Bang Luang Sub-district, Pathum Thani Province

Received: 10/09/2022

Revised: 07/11/2022

Accepted: 20/11/2022

ปรียาภา เมืองนก^{1*}

Preeyapa Muangnok

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ 2) ศึกษาผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของการสร้างกลุ่มอาชีพ และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกในชุมชน รวมจำนวน 13 คน ได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน และเครื่องมือที่ใช้ในการลงพื้นที่ ประกอบด้วย การสำรวจ การสังเกตการณ์ การสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การฝึกอบรม การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และการศึกษาดูงาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการ คือ ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ขั้นตอนการสร้างกลุ่ม คือ การประชุมวางแผนปฏิบัติการสร้างกลุ่มอาชีพ และการอบรมให้ความรู้ เพิ่มทักษะให้สมาชิกกลุ่ม และขั้นตอนการบำรุงรักษากลุ่ม คือ การศึกษาดูงาน การบริหารจัดการกลุ่ม และการติดตามและประเมินผล 2) ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของการสร้างกลุ่มอาชีพ ได้แก่ ผลผลิต คือ เกิดผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบ เกิดตลาดสินค้าและบรรจุภัณฑ์กล้วยฉาบ เกิดกลุ่มสมาชิกที่รับรองโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว และเกิดภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนา ได้แก่ ประชาชนหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง จังหวัดปทุมธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว และบริษัท สยามอติฟายด์ สตาร์ช จำกัด ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พบว่ารายได้ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.59 และกลุ่มเป้าหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น หลังจากเข้าร่วมกลุ่ม จากการได้ทำกิจกรรม และได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนสมาชิก 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพ ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ความสัมพันธ์ร่วมกันที่ดีของสมาชิกในกลุ่ม ความสามัคคีความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม การมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ชัดเจน การกำหนดการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มที่ชัดเจน ปัจจัยภายนอก คือ ความสามารถในการประสานงานกับภาคีเครือข่ายของ การติดตามและประเมินผลของผู้วิจัย และการส่งเสริมและสนับสนุนของภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนากลุ่ม, กลุ่มอาชีพ

¹ อาจารย์ งานวิชาศึกษาทั่วไป, สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,

* Corresponding author อีเมล: preeyapa@vru.ac.th

Abstract

The study of Development Process for The Career Group of Banana Chips Production from Moo 9 Housewife Group, Khu Bang Luang Sub-district, Pathum Thani Province has been studied for these objective: 1) Study the process of establishing the career group 2) Study the product and the output of the career group establishment 3) Study the factor that affects the career group establishment, The target group of this study are the village headman, the village headman assistant and the members in the community which are 13 people. The adaptation of the participatory action research is used for the study on the community areas. The tools for going into the community areas consist of survey, observation, inquiry, in-depth interview, group chatting, training, private chatting and field trip.

The result of this study consists of: 1) The development Process for the career group which has 3 steps. That are the preparation which is the step of studying the community, analyzing the problems and the need of the community, the group establishment which is the step of meeting to write the action plan for the career group, training to give the knowledge to enhance the skills of the group members and the group maintenance which is the step of setting the field trip, group management, follow up and evaluation. 2) The product and the output of the career group establishment: the products are banana chips, product label, banana chips packaging, career group which is certified by the office of Community Development in Lat Lum Kao District and the success of the network partners to drive the development which are the people in Moo 9, Khu Bang Luang Sub-district, Pathum Thani Province, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage and Siam Modified Starch Co., Ltd. The output is the income of the target group which increases 5.59 percent and the target group which mostly are the elder people feel happier after joining the group to do the activity and have the activities with other members. 3) The effect of the career group establishment is inner affect which are good relationship, corporation and unity among the group members, clearing objective in the group and the honest sharing the profit among the members in the honest sharing the profit among the members in the group. The outer affect is the ability of the network coordination to follow up and evaluate of the researcher and the promotion and support of the network.

Keyword: The Process of Developing, The career Group

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้วิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2561 พบว่า อัตราการว่างงานของประชาชนในประเทศไทยปี 2561 อยู่ในระดับทรงตัว ซึ่งเทียบเท่ากับในปี 2560 โดยคิดเป็นร้อยละ 1.2 หรือคิดเป็นจำนวน 4.7 แสนคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 1) จากข้อมูลจะชี้ให้เห็นว่า ยังคงมีประชาชนในประเทศไทยที่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นผู้ขาดรายได้ สูญเสียการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น รัฐบาลจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหานี้ จึงเกิดเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้านด้วยกัน ทั้งนี้ด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้คือ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญในการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ม.ป.ป.: 10) โดยงานวิจัยครั้งนี้เกี่ยวเนื่องในประเด็นด้านการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการจัดการตนเอง โดยส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวกิจกรรม วางแผนชีวิต สุขภาพ การเงินและอาชีพ สร้างศักยภาพให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง ให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสุดท้ายสร้างภูมิคุ้มกันด้านปัญญาให้กับชุมชน

ชุมชนคลองบางหลวง หมู่ 9 ตำบลบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นหนึ่งในชุมชนที่สมาชิกประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคม ซึ่งวัดได้จากผลของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2561 ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ที่พบว่าชุมชนคลองบางหลวง หมู่ 9 ตำบลบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี นั้น มีครัวเรือนผู้ที่ตกเกณฑ์ตัวชี้วัดและมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 30,000 บาทต่อปีอยู่ จำนวน 12 คน (ปริยาภา เมืองนก, 2560: 205) และจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลครัวเรือนด้วยตนเองในฐานะอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภายใต้โครงการพันธกิจสัมพันธ์แก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในชนบท พบว่าบริบทชุมชนมีลักษณะของความเป็นชนบทผสมผสานกับความเป็นเมือง กล่าวคือ สมาชิกมีความผูกพันกันอย่างญาติพี่น้อง สภาพแวดล้อมในชุมชนมีทั้งที่นาหลายไร่และมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งอยู่ในพื้นที่ ทนุทรัพยากรของแต่ละครัวเรือนมีทั้งพืชผักผลไม้หลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อรับประทานหากเหลือจะแบ่งขาย สภาพปัญหาในชุมชนที่พบ คือ บางครัวเรือนมีปัญหาหนี้สิน โดยส่วนใหญ่กู้ยืมเงินเพื่อลงทุนในอาชีพ ซึ่งเป็นเหตุให้บางครัวเรือนเกิดรายจ่ายมากกว่ารายได้ หรือรายจ่ายเท่ารายได้ ทำให้ไม่มีเงินออมเก็บสะสม ส่วนความต้องการของชุมชนที่พบหลังการจัดเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน พบว่า ชุมชนมีความต้องการสร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนเพื่อลดต้นทุนในการผลิต เช่น กล้วย พริก มะนาว มะกรูด ที่ปลูกไว้ โดยนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าและขายสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนด้วยการสร้างกลุ่มอาชีพจากทุนทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในแต่ละครัวเรือน โดยชุมชนเห็นตรงกันเลือกที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็น กล้วยน้ำว้าฉาบ ทั้งนี้ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างกลุ่มอาชีพ รวมถึงปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่ส่งผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลบางหลวง จังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลบางหลวง จังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อศึกษาผลผลิตและผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบล บางหลวง จังหวัดปทุมธานี
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลบางหลวง จังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ชุมชนคลองบางหลวง หมู่ 9 ตำบลบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกในชุมชน รวมจำนวน 13 คน และได้ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนกันยายน 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) ในการสร้างกลุ่มอาชีพแปรรูปกล้วยน้ำว้าฉาบ ให้กับกลุ่มเป้าหมายชุมชนคลองบางหลวง หมู่ 9 ตำบล บางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 13 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกในชุมชน โดยเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วม

ในการประเมินผล ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีการทบทวนข้อมูลทุติยภูมิจากเว็บไซต์หลักขององค์การบริหารส่วนตำบลคูบางหลวง และเอกสารจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว และการลงพื้นที่ครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการลงชุมชนประกอบด้วย การสำรวจ การสังเกตการณ์ การสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การฝึกอบรม การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และการศึกษาดูงาน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย (1) ระยะเตรียมการ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสำรวจและศึกษาชุมชน การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การประสานภาคีเครือข่ายความร่วมมือ (2) ระยะดำเนินการ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การกำหนดวางแผนการขับเคลื่อนงาน การปฏิบัติตามแผนงาน และ (3) ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ ได้แก่ การติดตามคุณภาพของผลิตภัณฑ์/การบริหารจัดการกลุ่ม/การตลาด/รายได้ที่เพิ่มขึ้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ 1) กระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ 2) ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังสร้างกลุ่มอาชีพ และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุม

แก้วจังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ มี 3 ขั้นตอน 1) **ขั้นตอนการเตรียมการ (เข้าใจ)** โดยการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสำรวจข้อมูลครัวเรือน การสังเกตการณ์ผ่านการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และการสำรวจบริบทชุมชนจากการลงพื้นที่ศึกษาภูมิศาสตร์ ตำแหน่งที่ตั้ง สถานที่สำคัญ และแหล่งทุนทรัพยากรเดิมที่สำคัญของชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผ่านการจัดเวทีประชาคมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยได้ข้อสรุปร่วมกันว่าปัญหาของชุมชนที่พบคือ บางครัวเรือนมีหนี้สินจากการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้เกิดรายจ่ายมากกว่ารายได้ และไม่มีเงินเก็บออม ส่วนความต้องการที่พบ เห็นร่วมกันว่าต้องการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน แต่อยากใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละครัวเรือนมาต่อยอดเพิ่มมูลค่า โดยตกลงร่วมกันว่าจะแปรรูปกล้วยน้ำว้าฉาบ 2) **ขั้นตอนการสร้างกลุ่มผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (เข้าใจถึง)** เริ่มต้นจากการประชุมเพื่อวางแผนปฏิบัติการสร้างกลุ่มอาชีพ ร่วมกันระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาควิชาการ ซึ่งได้แก่ สมาชิกกลุ่ม สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้หน่วยงานภาคีทั้ง 3 ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มไว้ดังนี้ เพื่อหารายได้เสริมให้กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อนำทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และเพื่อสร้างกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุได้ใช้เวลาาร่วมกัน นอกจากนี้เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น ผู้วิจัยและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้วจึงได้ร่วมมือกันจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้ความรู้เรื่องการทำกล้วยฉาบให้กับสมาชิก โดยเป็นการสอนในลักษณะของ “พี่สอนน้อง” คือให้ประชาชนต่างตำบลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำกล้วยฉาบมาสอนฝึกทักษะและสอนเทคนิคให้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีจากสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก 3) **ขั้นตอนการบำรุงรักษากลุ่ม (พัฒนา)** หลังจากที่กลุ่มเริ่มดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและวัตถุประสงค์ของกลุ่มแล้ว เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเกิดพลังในการขับเคลื่อนกลุ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมพาสมาชิกไปศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพผลไม้สดและผลผลิตเกษตรแปรรูป ที่หมู่ 4 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการผลิตกล้วยฉาบส่งออกต่างประเทศ จึงเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญสูง ที่สามารถถ่ายทอดเทคนิคการผลิต อุปกรณ์ที่ใช้ เพื่อให้กลุ่มได้นำมาปรับใช้กับกลุ่มของตน หลังจากนั้นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้น สมาชิกกลุ่มจึงระดมความคิดเห็นร่วมกันออกแบบฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ได้ฝึกสอนให้สมาชิกกลุ่มทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อบริหารจัดการรายได้ของกลุ่มให้ถูกต้อง และเพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันในกลุ่ม รวมถึงการแบ่งโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ ตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และบัญชี เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานไปได้ อย่างชัดเจน นอกจากนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นอีก ผู้วิจัยได้วางแผนให้กลุ่มต้องมีการติดตามและประเมินผลตนเอง ในทุกรอบเดือน เพื่อแก้ไขปัญหาที่พบเจอในรอบเดือนที่ผ่านมา และเพื่อช่วยกันระดมความคิดเห็นผลักดันผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เข้มแข็งและยั่งยืนมากขึ้นกว่าเดิม

2. ผลผลิตและผลลัพธ์ของการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

ผลผลิตที่เกิดขึ้นหลังกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) เกิดผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบที่เป็นสูตรเฉพาะของกลุ่ม หลังจากที่ชุมชนผ่านการอบรมการทำกล้วยฉาบ ชุมชนได้นัดหมายทดสอบทำการจำหน่ายจริง โดยได้ปรับปรุงสูตรที่เน้นคำนึงถึงสุขภาพเป็นสำคัญ คือ ต้องไม่หวานหรือเค็มไป อีกทั้งขั้นตอนการทำและการแต่งกายต้องถูกสุขอนามัยด้วย 2) เกิดฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นออกแบบ โดยเน้นให้ฉลากสินค้ามีตลาดและสีสรรที่สะดุดตาผู้บริโภค ซึ่งมี 2 แบบได้แก่ แบบรสเค็มและแบบรสหวาน 3) เกิดกลุ่มสมาชิกที่ผ่านการจัดตั้งและรับรองโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว 4) เกิดภาคีเครือข่ายในการพัฒนา นอกจากภาคีเครือข่าย 3 ภาคส่วน ได้แก่ ประชาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ที่มีส่วนขับเคลื่อนกลุ่มตั้งแต่แรกเริ่มแล้ว ยังมีภาคีเครือข่ายภาคเอกชน คือ บริษัท สยามอติฟายด์ สตาร์ จำกัด ที่ได้เข้ามาให้การสนับสนุนในรูปแบบของ CSR หรือ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร โดยการเป็นลูกค้าหลักของกลุ่มที่จะสั่งซื้อสินค้ากับกลุ่มเป็นประจำทุกเดือน และสนับสนุนในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกล้วยฉาบ และยังให้องค์ความรู้กับกลุ่มเพิ่มเติมในเรื่องของอนามัยในการผลิตอาหารอีกด้วย

ภาพที่ 1 ฉลากสินค้ากล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 แบบรสเค็ม และแบบรสหวาน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกในกลุ่ม โดยจากเดิมรายได้เฉลี่ยของสมาชิกกลุ่ม 13 คน คือ 7,154 บาท/เดือน หลักจากเกิดเป็นกลุ่มและมีการจำหน่ายสินค้า ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเป็นเงิน 7,554 บาท/เดือน โดยเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.59 นอกจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นซึ่งเห็นได้ชัดเป็นค่าของตัวเลขแล้ว ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นค่าความสุขของสมาชิกกลุ่มที่เพิ่มขึ้น โดยวัดได้จากรอยยิ้มเสียงหัวเราะ และการพูดคุยกันอย่างสนุกสนานที่พบเห็นได้บ่อยระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก

ภาพที่ 2 สมาชิกกลุ่มในวันนัดทำกิจกรรมร่วมกัน ได้พูดคุยกันอย่างสนุกสนาน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง จังหวัดปทุมธานี

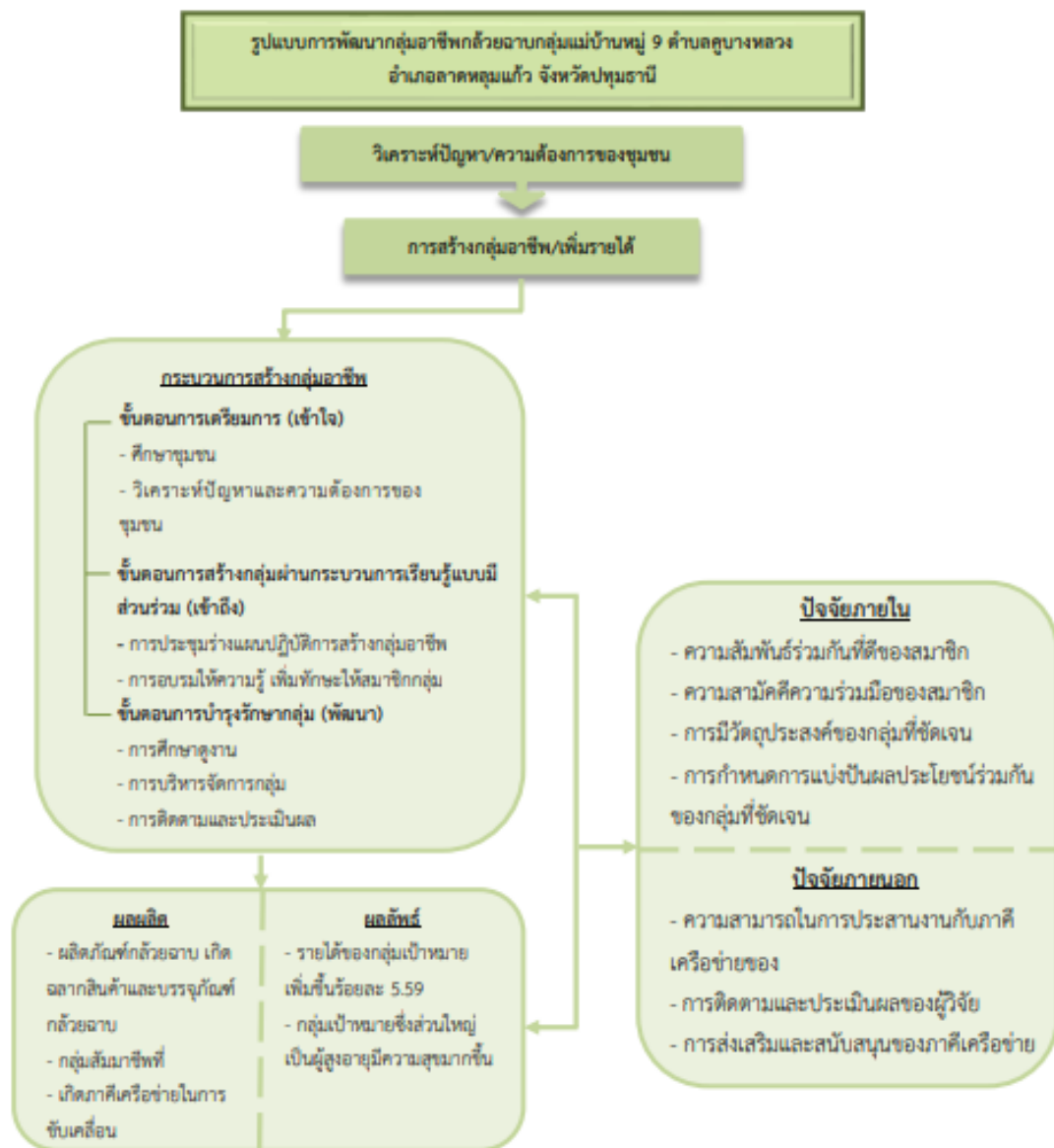
แบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ร่วมกันที่ดีของสมาชิกกลุ่ม คือ ความเป็นเครือญาติ และเป็นเพื่อนบ้านร่วมกันเป็นระยะเวลานาน ทำให้การทำงานร่วมกันง่ายขึ้น 2) ความสามัคคีและความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม เนื่องด้วยมีแกนนำชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มด้วย ทำให้สมาชิกมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน 3) การมีวัตถุประสงค์กลุ่มที่ชัดเจน ด้วยสมาชิกทุกคนได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการขับเคลื่อนกลุ่มร่วมกัน กลุ่มจึงสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน และ 4) การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันที่ชัดเจน หลังจาก

ที่กลุ่มได้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อบริหารจัดการรายได้ของกลุ่มแล้ว รายได้หลังหักค่าใช้จ่าย สมาชิกทุกคนตกลงจะแบ่งรายได้ให้เท่าๆ กัน

ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อกระบวนการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการประสานงานกับภาคีเครือข่ายของผู้วิจัย ที่ได้ติดต่อประสานงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของกลุ่ม ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ จนถึงขั้นตอนการบำรุงรักษากลุ่ม 2) การติดตามและประเมินผลของผู้วิจัย ในการขับเคลื่อนงานแต่ละกระบวนการ ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ดำเนินการและติดตามงานด้วยตนเอง และ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนของภาคีเครือข่าย โดยกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในเรื่ององค์ความรู้ต่างๆ การประสานงานกับภาคี การเสริมสร้างพลังและศักยภาพให้กลุ่ม จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ในเรื่องของการประสานงานกับหน่วยงานและภาคประชาชนในท้องถิ่น จากบริษัท สยามอติพายด์ สตาร์ จำกัด ในเรื่องของการสนับสนุนวัสดุ-อุปกรณ์ องค์ความรู้เรื่องความอนามัย และเป็นตลาดในการจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่ม

อภิปรายผล

กระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพกล้วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีประเด็นในการศึกษาทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ 1) กระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพกล้วยฉาบ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการสร้างกลุ่มผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และขั้นตอนการบำรุงรักษากลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตติ มงคลชัยอรัญญา (ม.ป.ป., 7-23) ที่ได้อธิบายแนวทางในการทำงานกับกลุ่ม โดยจัดแบ่งขั้นตอนในการสร้างพลังกลุ่มออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การสร้างกลุ่ม และการบำรุงรักษากลุ่ม 2) ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังสร้างกลุ่มอาชีพ โดยผลผลิต ได้แก่ เกิดผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบ เกิดฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์กล้วยฉาบ เกิดกลุ่มสมาชิก และเกิดภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พบว่ารายได้ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.59 และพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความสุขมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ภทรรีรา ผลงาม สมณธา ศรีสวัสดิ์ และสุทนต์ หนูมาก (2561, 44) ที่ศึกษาพบผลผลิตและผลลัพธ์ เรื่องการเกิดกลุ่ม การเกิดผลิตภัณฑ์เกิด และเกิดรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มเป้าหมาย จากการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านนาบอน จังหวัดเลย และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสัมพันธ์ร่วมกันที่ดีของสมาชิกกลุ่ม ความสามัคคีและความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม การมีวัตถุประสงค์กลุ่มที่ชัดเจน และการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันที่ชัดเจน ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับภาคีเครือข่ายของผู้วิจัย การติดตามและประเมินผลของผู้วิจัย และการส่งเสริมและสนับสนุนของภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (ม.ป.ป., 437) ที่ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มมีทั้งปัจจัยภายในกลุ่ม เช่น ความสามัคคีของสมาชิก ความร่วมมือร่วมใจ การมีระเบียบ วัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ชัดเจนและมีผู้นำกลุ่มที่ดี และปัจจัยภายนอก เช่น การส่งเสริมจากนักพัฒนา การติดต่อประสานงานจากฝ่ายต่างๆ การส่งเสริมเงินทุน เป็นต้น

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาคนกลุ่มอาชีพก๊วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง
อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งต่อไปในอนาคต ควรมุ่งเน้นในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การพัฒนาคนกลุ่มอาชีพก๊วยฉาบกลุ่มแม่บ้านหมู่ 9 ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปสู่การสร้างวิสาหกิจชุมชนและเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งอาจใช้ระยะเวลา 2-3 ปี 2) การต่อยอดใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอื่นๆ มาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และ 3) การพัฒนาสูตรก๊วยฉาบให้มีรสชาติที่หลากหลาย และขยายกลุ่มผู้บริโภคให้กว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิตติ มงคลชัยอรัญญา. กระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม (เอกสารอัดสำเนา) ประหยัด มะโนพะเส้า./2556./กระบวนการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยอบแห้ง จังหวัดลำพูน [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]./วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่./54-68

- ปรียาภา เมืองนก./ (2562)./การศึกษาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนคลองบางหลวง หมู่ 9 ตำบลคู
บางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]./รายงานการสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
The 6th Engagement Thailand Annual Conference 2019 “พันธกิจสัมพันธ์ตามศาสตร์พระราชา เพื่อสร้าง
คุณค่าและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”./204-212
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (ม.ป.ป.). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรธิดา ผลงาน สุนันทา ศรีสวัสดิ์ และสุทัต หนูมาก./2561./การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนบ้านนา
บอน จังหวัดเลย [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]./วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่./44-54
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ./2561./ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2561 [ข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์]./ข่าวเศรษฐกิจและสังคม./1-2
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ./ (ม.ป.ป.)./ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาส
และความเสมอภาคทางสังคม [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]./ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)./10-11.